

Tetyana Koretska¹, Dominik Dąbrowski²

¹Koło Naukowe Studentów Turystyki i Rekreacji

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

²Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

ZAGOSPODAROWANIE OBSZARÓW LEŚNYCH W KONTEKŚCIE CZASU WOLNEGO MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ

Streszczenie

Przeprowadzone badania miały charakter diagnozy, która zwraca uwagę na znaczenie zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego dla potrzeb spędzania czasu wolnego na terenach leśnych. Tym samym badania stały się podstawą do poszukiwania kolejnych problemów badawczych czasu wolnego młodzieży.

Badania empiryczne przeprowadzono w 2013 roku, zastosowano w nich metodę sondażu diagnostycznego, a materiał badawczy zebrano przy zastosowaniu kwestionariusza ankiety, który został przeprowadzony wśród 400 studentów z Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.

Wskazały, iż w ramach zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego na obszarach leśnych młodzież akademicka w wolnym czasie najczęściej wykorzystuje szlaki i ścieżki oraz wyznaczone i odpowiednio wyposażone miejsca na ogniska, grillowanie.

Zdaniem respondentów, działania mające istotny wpływ na rozpowszechnianie aktywności turystycznej i rekreacyjnej na terenach leśnych powinny być zwrócone na organizację obozów lub tzw. szkół przetrwania nawiązujących do przeżywania przygody w środowisku leśnym.

Najczęściej i najchętniej wybieranymi przez respondentów formami rekreacyjnymi były marsze i spacerowanie oraz jazda rowerem, czyli formy najbardziej powszechne i najprostsze niewymagające większego zaangażowania organizacyjnego. Ograniczeniami czasu wolnego realizowanymi na terenie lasu były obawy przed kontaktem z żyjącymi tam zwierzętami czy kleszczami.

Wstęp

Las jest jednym z elementów składowych przestrzeni turystyczno-rekreacyjnej z uwagi na szereg jego korzystnych właściwości wpływających na zdrowie i dobre samopoczucie fizyczne jak i psychiczne człowieka (Bernat, 2011). Jednym z rodzajów aktywności turystycznej jest turystyka leśna określana mianem sylwaturystyki (Kozioł, Muszyński, 2009).

Wydaje się, że szczególnego znaczenia nabierają kompleksy leśne stanowiące strefy rekreacyjne dużych miast, położone w ich bliskim sąsiedztwie lub w gra-

nicach administracyjnych. Odpowiedzią na rosnące oczekiwania względem rekreacyjnego i turystycznego przygotowania środowiska leśnego jest ich coraz lepsze zagospodarowanie, które sprawia, że skuteczniej mogą pełnić swoją funkcję społeczną.

Atrakcyjna infrastruktura przyciąga coraz liczniejsze rzesze mieszkańców miasta eksplorujących las. Niewątpliwy wzrost zainteresowania wypoczynkiem w leśnych podmiejskich strefach rekreacyjnych jest nie tylko odpowiedzią na ich lepsze zagospodarowanie, ale także wskaźnikiem nowych tendencji w zakresie rekreacji (Grzelak-Kostulska, Hołowiecka, 2013). W krajach rozwiniętych coraz więcej uwagi poświęca się rekreacji i aktywnemu wypoczynkowi na łonie natury, gdyż taki sposób spędzania wolnego czasu ma pozytywny wpływ na zdrowotną kondycję społeczeństwa (Paluch, 2006).

Według M. Bombol (2008), czas wolny jest zjawiskiem wielowymiarowym, spełniającym się w sferach: biologicznej, psychicznej, społecznej i ekonomicznej jednostki. Jest to czas będący przeciwieństwem czasu pracy. Specyfiką czasu wolnego jest brak obciążenia rygorami wykonalności oraz wolność wyboru człowieka co do czynności, które będzie w nim wykonywał. Czas wolny sprzyja, a zarazem towarzyszy, procesom rozwoju zarówno jednostki, jak i społeczeństwa, a także procesom rozwoju gospodarczego.

Najczęściej wraz z pojęciem czasu wolnego przewija się termin rekreacja. Rekreacja jest powiązana z pobudkami wewnętrznymi jednostki, nakierowanymi bardziej na osiągnięcie przez nią satysfakcji z podejmowanych zachowań rekreacyjnych niż na otrzymanie za to jakiegokolwiek nagrody zewnętrznej (Heywood, 2002; Palisano i in., 2011).

Aktywność fizyczna pod postacią rekreacji ruchowej realizowana systematycznie pozwala na zachowanie i regenerację sił zarówno fizycznych, jak i psychicznych. Tymczasem statystyki wskazują niewielki odsetek Polaków systematycznie uczestniczących w rekreacji. Jeżeli dodamy niewłaściwe nawyki w odżywianiu i higienie pracy, a także wypoczynku, to otrzymamy kilka zmiennych wyznaczających słabą kondycję współczesnego Polaka (Fąk, Opoka, 1995).

Opierając się przede wszystkim na motorycznej aktywności człowieka, rekreacyjne formy wypoczynku posiadają jednocześnie kapitalne znaczenie biologiczne, którego częstokroć pozbawione są inne kulturowe formy spędzania wolnego czasu (Siwiński, 1996).

Badania opinii społecznej dotyczących preferowanych form rekreacji w lasach, ukazują również ich ulubione miejsca wypoczynku, rodzaje lasów jak i również pożądane sposoby zagospodarowania rekreacyjnego obszarów leśnych. Penetracja lasu i wybór miejsca wypoczynku wewnątrz lasu uzależnione są od położenia lasu w stosunku do miejsca zamieszkania oraz preferowanego

przez respondentów typu wypoczynku. Wybór miejsc wypoczynku determinuje również możliwość realizacji różnych form rekreacji (Janeczko, 2002).

Krajobraz w istotny sposób wpływa na jakość wypoczynku, stąd wymaga odpowiedniego kształtowania, które wiąże się nie tylko z określonymi zabiegami hodowlanymi, ale również z inżynieryjnym zagospodarowaniem lasu.

Krajobraz leśny jest przestrzennym układem elementów przyrodniczych takich, jak: roślinność, rzeźba terenu, ciek i zbiorniki wodne, a także elementów będących wynikiem działalności człowieka: drogi, szlaki zrywkowe, obiekty kultu religijnego, pomniki historii, jak również infrastruktura rekreacyjna i edukacyjna.

Przejawem działalności człowieka, jego ingerencji w krajobraz jest na przykład infrastruktura rekreacyjno-edukacyjna, której obecność przyczynia się do podniesienia, bądź dewastacji walorów krajobrazowych. Zatem pod pojęciem infrastruktura rekreacyjno-edukacyjna, rozumieć należy zarówno drogi i ścieżki rekreacyjne (spacerowe, edukacyjne, rowerowe itp.) oraz elementy punktowe (punkty widokowe i informacyjne) i powierzchniowe (parkingi i miejsca postoju, polany wypoczynkowe, place zabaw itp.) rekreacyjnego zagospodarowania terenu wraz z urządzeniami wyposażenia (np. wiata, ławka, kosz na śmieci itp.), a także budynki o funkcji edukacyjnej z terenem im przynależnym. Infrastruktura rekreacyjno-edukacyjna spełnia szereg ważnych funkcji, umożliwia i ułatwia pobyt rekreacyjny w lesie, ma też kluczowe znaczenie dla percepcji krajobrazu i edukacji przyrodniczo-leśnej. Drogi, ścieżki i różnego typu trasy rekreacyjne są pewnego rodzaju „oknami na krajobraz”, umożliwiają poznawanie walorów przyrodniczych i kulturowych terenu. Z kolei obiekty małej architektury ułatwiają obserwację i zrozumienie przyrody (np. wieże widokowe, sztafasy do obserwacji ptaków, tablice informacyjne), są niezbędne dla wypoczynku np. zadaszenia, stoły, siedziska, urządzenia zabawowe itp. (Janeczko, 2011).

Zagospodarowanie lasów udostępnionych dla turystyki i rekreacji polega na odpowiednim dostosowaniu wydzielonych części lasu, w drodze określonych zabiegów pielęgnacyjnych i ochronnych, wykonywanych w ramach tzw. „gospodarstwa rekreacyjnego” oraz wyposażeniu ich w różnego rodzaju obiekty i urządzenia.

Turystyczne i rekreacyjne zagospodarowanie tych lasów polega na wyznaczeniu, urządzeniu i utrzymywaniu w należytych stanie tras spacerowych (w tym edukacyjno-przyrodniczych), ścieżek zdrowia, rowerowych i do jazdy konnej, polan wypoczynkowych, biwakowych i parkingów leśnych, o czym informują specjalnie w tym celu ustawiane tablice, jak również ilustrowane wydawnictwa. Należy podkreślić, że wypoczynek na terenach leśnych polega nie tylko na poruszaniu się po drogach lub ścieżkach. Określone upodobania sprawiają, że chodzimy często we wnętrzu drzewostanu, między drzewami, autentycznie „po lesie”. Najczęściej jest to połączone ze zbieraniem grzybów, czarnych jagód, borówki

brusznicy, rzadziej - ot tak, żeby pochodzić po lesie, a nie po drodze. Las może tak jak postrzegano go od wieków i dziś być sam w sobie wartością kulturową (np. park narodowy), ale może także inspirować taką działalność, która działając na wyobraźnię, utrwała się w formie architektonicznej, rzeźbiarskiej, malarskiej, literackiej czy muzycznej (Łysiak, 2000; Wiśniewski, Kiełczewski, 2004).

Turystyka, rekreacja i edukacja na terenach leśnych może efektywnie rozwijać się dzięki stosowaniu atrakcyjnych metod pozwalających turystom na szczegółowe poznawanie walorów naturalnych, jak też kulturowych na danym obszarze. Do tego typu form spędzania czasu można z pewnością zaliczyć *questing* i gry terenowe, które dzięki bezpośredniemu zaangażowaniu uczestników spełniają funkcje poznawcze, socjalizacyjne, integracyjne i inne (Gołoś, 2013).

Jednocześnie na podstawie przeprowadzonych wcześniej badań dotyczących aktywności fizycznej studentów na obszarach leśnych stwierdzono, że najczęstszą formą aktywnego wypoczynku w lesie były spacer, jazda rowerem oraz bieganie, zaś istniejąca na obszarach leśnych infrastruktura turystyczna oceniana była pozytywnie. Przy okazji zwracano również uwagę na braki miejsc i urządzeń umożliwiających odpowiednie ćwiczenia sportowe (Chojnacka-Ożga i in., 2013).

Celem badań była ocena zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego obszarów leśnych w realizowaniu czasu wolnego w opinii młodzieży akademickiej z Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.

Uwzględniono analizy związane z zagospodarowaniem turystyczno-rekreacyjnym lasu. Poddano ocenie elementy zagospodarowania przyczyniające się zdaniem młodzieży do rozwoju turystyki i rekreacji na terenach leśnych, a także zwrócono uwagę na wybór działań mających wpływ na rozpowszechnianie aktywności turystycznej i rekreacyjnej na terenach leśnych. Dokonano również oceny form rekreacyjnych realizowanych w czasie wolnym oraz wskazano bariery ograniczające udział młodzieży w czasie wolnym na terenach leśnych. W dalszej części pracy, poświęcono uwagę wykorzystaniu elementów zagospodarowania z uwzględnieniem ilości wykorzystanego czasu przez młodzież akademicką na terenach leśnych.

Material i metody

Badania empiryczne przeprowadzono w 2013 roku, zastosowano w nich metodę sondażu diagnostycznego, a materiał badawczy zebrano przy zastosowaniu kwestionariusza ankiety, który został przeprowadzony wśród 400 studentów z Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Wśród nich było 237 kobiet oraz 163 mężczyzn. Średnia wieku ogółu respondentów to 21,7 lat. Analiza wykazała, iż większość respondentów mieszkała w mieście (59%) z czego większą grupę stanowili mężczyźni (66,9%) niż kobie-

ty (53,6%). Wieś jako miejsce zamieszkania wskazało 41% osób (przeważały tu kobiety 46,4% w stosunku mężczyzn 33,1%).

Odległość z miejsca zamieszkania do najbliższego lasu do 1 km wskazało 31,3% respondentów, zaś odległość powyżej 5 km deklarowało 39,7% osób uczestniczących w badaniu. Wśród pozostałych odległość z miejsca zamieszkania do najbliższego lasu mieściła się w przedziale 1–5 km.

Materiał opracowano metodami statystycznymi zgodnie z obowiązującymi w tym względzie zasadami, wykorzystując do tego celu pakiet *STATISTICA*. Analiza statystyczna w powyższej pracy prezentuje wyniki w oparciu o procentowy rozkład liczebności, natomiast współzależność pomiędzy zmiennymi badano testem niezależności Chi-kwadrat, zaś istotność różnic określono przy poziomie $p < 0,05$.

Wyniki

Rozpatrując zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne obszarów leśnych przez pryzmat wykorzystywania w wolnym czasie przez studentów (tab. 1) stwierdzono, iż najczęściej młodzież wykorzystuje rozmaite szlaki w tym ścieżki piesze, rowerowe, konne i inne (62%) oraz wyznaczone i odpowiednio wyposażone miejsca do przeżywania czasu przy ognisku lub z przeznaczeniem na grillowanie (56,5%), a także punkty widokowe i obserwacyjne (32,8%).

Wybór tych elementów świadczyć może o preferencjach młodzieży do aktywnego realizowania czasu wolnego choćby na ścieżkach czy też szlakach lub prowadząc obserwacje w wyznaczonych punktach widokowych, a także po bierne formy – ograniczające się do organizowania imprez przy ognisku.

Tab. 1. Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne wykorzystywane w czasie wolnym na terenie lasu

Elementy zagospodarowania turystyczno-rekreacyjne	rozkład odpowiedzi	
	n	%
ścieżki edukacyjne	67	16,8
parkingi	44	11,0
punkty widokowe	131	32,8
wiaty, miejsca postojowe	65	16,3
miejsca na ognisko, grillowanie	226	56,5
miejsca noclegowe (leśniczówki, ambony, campingi)	57	14,3
szlaki (piesze, rowerowe, konne)	248	62,0

Źródło: opracowanie własne

Młodzież dokonując oceny wpływu elementów zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego na rozwój aktywności w czasie wolnym na terenach leśnych (tab. 2), wskazała te same elementy zagospodarowania, które zwykle wykorzy-

stuje do własnych potrzeb. Jednak zauważyć można większą potrzebę zainteresowanie takimi elementami jak rozwój miejsc noclegowych, ścieżek edukacyjnych, a także wyznaczania punktów widokowych lub charakterystycznych miejsc cennych krajobrazowo lub historycznie.

Tab. 2. Ocena wpływu zagospodarowania na rozwój turystyki i rekreacji na obszarach leśnych

Elementy zagospodarowania turystyczno-rekreacyjne	rozkład odpowiedzi	
	n	%
ścieżki edukacyjne	138	34,5
parkingi	56	14,0
punkty widokowe	178	44,5
wiaty, miejsca postojowe	60	15,0
miejsca na ognisko, grillowanie	219	54,8
miejsca noclegowe (leśniczówki, ambony, campingi)	141	35,3
szlaki (piesze, rowerowe, konne)	229	57,3

Źródło: opracowanie własne

Rozpatrując ocenę respondentów dotyczącą zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego z uwzględnieniem ilości czasu przeznaczonego na przebywanie w lesie (tab. 3) stwierdzono, iż osoby przebywające do dwóch godzin w lesie wykorzystywały najczęściej ścieżki edukacyjne (67,2%), punkty widokowe (64,9%) oraz miejsca na wypoczynek przy ognisku lub grillu (63,3%). Osoby przebywające dłuższy czas – do czterech godzin, wskazywały na przygotowane odpowiednio miejsca parkingowe (34,1%) oraz wiaty i miejsca przeznaczone na swobodny postój lub przystanek (26,2%). W grupie korzystającej z długiego pobytu na terenach leśnych (powyżej pięciu godzin) zwracano uwagę na korzystanie najczęściej z miejsc noclegowych (36,8%), szlaków (25,8%) oraz wiat i miejsc na postoje (23,1%). Pierwsze dwa profile związane są z uczestnictwem w krótkich wycieczkach o charakterze edukacyjnym lub rozrywkowym. Zaś w ostatniej grupie wyraźnie rysuje się profil turysty i podejmowana przez niego aktywność.

Największe zróżnicowanie w wyborze elementów zagospodarowania a ilością czasu spędzanego w lesie, dotyczyło miejsc noclegowych, szlaków oraz miejsc parkingowych. Różnice te były istotne statystycznie ($p < 0,05$).

Tab. 3. Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne wykorzystywane w czasie wolnym na terenie lasu, a ilość czasu spędzanego w lesie

Elementy zagospodarowania turystyczno-rekreacyjne	ilość czasu			Chi2	p
	< 2h	3-4h	> 5h		
ścieżki edukacyjne	67,2	16,4	16,4	1,860	0,394
parkingi	54,6	34,1	11,4	7,721	0,021
punkty widokowe	64,9	21,4	13,7	5,823	0,054
wiaty, miejsca postojowe	50,8	26,2	23,1	3,012	0,222
miejsca na ognisko, grillowanie	63,3	17,7	19,0	2,687	0,261
miejsca noclegowe (leśniczówki, ambony, campingi)	45,6	17,5	36,8	10,649	0,004
szlaki (piesze, rowerowe, konne)	56,4	17,7	25,8	10,264	0,006

Źródło: opracowanie własne

Oceniając wykorzystanie zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego z uwzględnieniem osób towarzyszących młodzieży w czasie wolnym (tab. 4) stwierdzono największe różnice w wykorzystywaniu miejsc przeznaczonych na ognisko i grillowanie, a także w korzystaniu ze szlaków ($p < 0,05$). Pomimo tych różnic, preferencje w zakresie wyboru elementów zagospodarowania w tych grupach były zbliżone.

Tab. 4. Osoby towarzyszące respondentom w czasie wolnym na terenie lasu a korzystanie z zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego

Elementy zagospodarowania turystyczno-rekreacyjne	osoby towarzyszące			Chi2	p
	rodzina	znajomi	indywidualne uczestnictwo		
ścieżki edukacyjne	16,5	17,9	13,3	0,714	0,699
parkingi	8,7	11,8	13,3	1,176	0,555
punkty widokowe	37,8	30,7	28,3	2,421	0,298
wiaty, miejsca postojowe	15,0	14,6	25,0	3,935	0,139
miejsca na ognisko, grillowanie	51,2	65,6	35,0	19,823	0,000
miejsca noclegowe (leśniczówki, ambony, campingi)	14,2	16,0	8,3	2,268	0,322
szlaki (piesze, rowerowe, konne)	71,6	55,2	65,0	9,417	0,009

Źródło: opracowanie własne

W przeprowadzonych badaniach, młodzież wskazała również na działania mające istotny wpływ na rozpowszechnianie aktywności turystycznej i rekreacyjnej na terenach leśnych (tab. 5). Ich zdaniem działania te powinny być zwrócone na organizację obozów lub tzw. szkół przetrwania nawiązujących do przeżywania przygody w środowisku często bliskim od miejsca zamieszkania, choć

jak się okazuje mało znanym (35,3%). W dalszej kolejności zwrócono uwagę na poprawę zagospodarowania turystycznego w lesie (28,8%).

Jednocześnie zdaniem respondentów, prowadzenie kampanii promocyjnych, jest działaniem, które w mniejszym stopniu może wywierać poprawę organizacji czasu wolnego społeczeństwa w tym terenie (14,5%).

Tab. 5. Ocena działań wpływających na rozpowszechnianie turystyki i rekreacji na terenach leśnych

Działania	rozkład odpowiedzi	
	n	%
poprawa zagospodarowania turystycznego w lesie	115	28,8
organizacja cyklicznych imprez w lasach	88	22,0
działania promocyjne w szkołach	82	20,5
prowadzenie kampanii promocyjnej „Przyjazny Las”, „Czysty Las” itp.	58	14,5
organizacja obozów lub szkół przetrwania – Survivalu, przygody w lesie	141	35,3

Źródło: opracowanie własne

Formy rekreacyjne wybierane przez respondentów w wolnym czasie (tab. 6), to marsze i spacer (52%) i jazda rowerem (48,8%), czyli formy najbardziej powszechne i najprostsze niewymagające większego zaangażowania organizacyjnego. Sporym zainteresowaniem cieszyło się zbieractwo (43,3%). Co piąty uczestnik deklarował wykorzystywanie terenów leśnych do biegania, co może świadczyć o przyjaznym środowisku do uprawiania aktywności na wyższym poziomie, jak również panującej modzie na bieganie w naturalnych warunkach „bieganie po naturze”. W niewielkim stopniu młodzież deklarowała również uczestnictwo w łowiectwie (5%) jak też formach jeździeckich (4,3%) co związane jest z koniecznością odpowiedniego przygotowania i ponoszenia dodatkowych kosztów.

Tab. 6. Formy rekreacyjne realizowane w czasie wolnym

Formy rekreacyjne	rozkład odpowiedzi	
	n	%
marsze i spacer	208	52,0
bieganie	80	20,0
jazda rowerem	195	48,8
jeździectwo	17	4,3
zbieractwo (grzyby, runo leśne, itp.)	173	43,3
spotkania towarzyskie	102	25,5
wycieczki	90	22,5
łowiectwo	20	5,0
obserwacje	60	15,0
gry terenowe	41	10,3

Źródło: opracowanie własne

Wybór osób towarzyszących w wolnym czasie (tab. 7), w znacznym stopniu determinuje sposoby spędzania tego czasu - wybór form rekreacyjnych ($p < 0,05$). Czas wolny w lesie przeżywany z rodziną, wykorzystywany był na marsze i spacer, zbieranie grzybów lub innego runa leśnego oraz przeznaczony na jazdę rowerem. Realizowanie czasu wolnego ze znajomymi przeznaczone było w pierwszej kolejności na jazdę rowerem, następnie wybierano marsze i spacer oraz spotkania towarzyskie. Podczas indywidualnego uczestniczenia w czasie wolnym, młodzież najczęściej realizowała marsze i spacer, jazdę rowerem zbieractwo oraz bieganie. Z badań tych wynika, iż bieganie rekreacyjne respondenci podejmowali zwykle indywidualnie oraz znacznie w mniejszej grupie znajomych i członków rodziny.

Tab. 7. Osoby towarzyszące respondentom w czasie wolnym a wybór form rekreacyjnych

Formy rekreacyjne	osoby towarzyszące			Chi2	p
	rodzi- na	znajo- mi	indy- widu- alne uczest- nictwo		
marsze i spacer	67,7	42,0	53,3	21,130	0,000
bieganie	11,0	21,7	33,3	13,418	0,001
jazda rowerem	45,7	52,4	41,7	2,789	0,248
jeździectwo	2,4	5,7	3,3	2,266	0,322
zbieractwo (grzyby, runo leśne, itp.)	62,2	32,5	40,0	28,762	0,000
spotkania towarzyskie	15,0	34,9	15,0	20,745	0,000
wycieczki	23,6	25,5	10,0	6,529	0,038
łowiectwo	3,9	5,2	6,7	0,667	0,716
obserwacje	16,5	14,2	15,0	0,353	0,838
gry terenowe	3,9	14,6	8,3	10,124	0,006

Źródło: opracowanie własne

Podstawowymi barierami przyczyniającymi się do wyboru lasu na miejsce do realizacji czasu wolnego (tab. 8), były obawy przed kontaktem z żyjącymi tam zwierzętami lub kontakt z kleszczami i ewentualne zachorowania (48,3%). Dużym utrudnieniem zdaniem respondentów jest samo usytuowanie lasu, a wraz z tym pewna odległość od miejsca zamieszkania do najbliższego lasu (35,3%) oraz brak lub nieodpowiednie zagospodarowanie miejsc do realizacji czasu wolnego w lesie (24,5%). Co piąty uczestnik badania nie wykazywał chęci przebywania w środowisku leśnym (20,5%).

Tab. 8. Ograniczenia udziału w czasie wolnym na terenach leśnych

Ograniczenia / bariery	rozkład odpowiedzi	
	n	%
zakaz wstępu na wybrane obszary, lub poza wyznaczone trasy	78	19,5
bariery środowiskowe / naturalne (np. bagna)	72	18,0
opłaty wstępu	23	5,8
brak zagospodarowania turystycznego	98	24,5
niechęć wchodzenia do lasu lub nieumiejętność poruszania się w lesie	58	14,5
brak oznaczenia miejsc i wybranych atrakcji	69	17,3
odległość od miejsca zamieszkania	141	35,3
obawy przed kontaktem ze zwierzyną, kleszczami	193	48,3
brak inicjatorów czasu wolnego na terenach leśnych	54	13,5
nieumiejętność organizacyjna	21	5,3
brak chęci przebywania w takim środowisku	82	20,5
brak informacji o możliwościach spędzania czasu na terenach leśnych	70	17,5

Źródło: opracowanie własne

Wnioski

Zebrany materiał dotyczący znaczenia zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego na terenach leśnych pozwolił na sformułowanie następujących wniosków:

W ramach zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego na obszarach leśnych, młodzież akademicka w wolnym czasie najczęściej wykorzystywała istniejące szlaki w tym ścieżki piesze, rowerowe, konne i inne oraz wyznaczone i odpowiednio wyposażone miejsca do spędzania czasu przy ognisku lub z przeznaczeniem na grillowanie, a także w dalszej kolejności punkty widokowe i obserwacyjne. Wybór tych elementów świadczyć może o preferencjach młodzieży, co do aktywnego przeżywania czasu wolnego choćby na ścieżkach czy też szlakach lub prowadząc obserwacje w wyznaczonych punktach widokowych, aż po bierne formy – ograniczające się do organizowania imprez przy ognisku.

Młodzież dokonując oceny wpływu elementów zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego na rozwój aktywności w czasie wolnym na terenach leśnych, wskazała te same elementy zagospodarowania, w których zwykle sama uczestniczy.

Wskazano również na działania mające istotny wpływ na rozpowszechnianie aktywności turystycznej i rekreacyjnej na terenach leśnych, gdzie zdaniem respondentów działania te powinny być zwrócone na organizację obozów lub tzw. szkół przetrwania nawiązujących do przeżywania przygody w środowisku leśnym. A także na poprawę zagospodarowania turystycznego w lesie.

Najczęściej i najchętniej wybieranymi przez respondentów w wolnym czasie formami rekreacyjnymi były marsze i spacery lub jazda rowerem, czyli formy najbardziej powszechne i najprostsze niewymagające większego zaangażowania organizacyjnego.

Ograniczeniami aktywności w czasie wolnym na terenach leśnych były obawy przed kontaktem z żyjącymi tam zwierzętami lub kontakt z kleszczami i ewentualne następstwa w postaci zachorowalności. Dużym utrudnieniem zdaniem respondentów było samo usytuowanie lasu, a wraz z tym pewna odległość od miejsca zamieszkania do lasu oraz brak lub nieodpowiednie zagospodarowanie.

Rozpatrując ocenę respondentów dotyczącą zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego z uwzględnieniem ilości czasu przeznaczanego na przebywanie w czasie wolnym w lesie stwierdzono, iż osoby przebywające do dwóch godzin w lesie wykorzystywały najczęściej ścieżki edukacyjne, punkty widokowe oraz miejsca na wypoczynek przy ognisku lub grillu. Osoby deklarujące przebywanie w dłuższym czasie – do czterech godzin, wskazywały na przygotowane odpowiednio miejsca parkingowe oraz wiaty i miejsca przeznaczone na swobodny postój lub przystanek. Natomiast w grupie korzystającej z długiego pobytu na terenach leśnych (powyżej pięciu godzin) zwracano uwagę na korzystanie najczęściej z miejsc noclegowych, szlaków oraz wiat i miejsc postojowych.

Piśmiennictwo

1. Bernat S. (2011), *Atrakcyjność dźwiękowa polskich parków narodowych*. W: Turystyka w lasach i na obszarach przyrodniczo cennych, Studia i Materiały CEPL Rogów, R.13. nr 3 (28): 83-87.
2. Bombol M. (2008), *Czas wolny jako kategoria diagnostyczna procesów rozwoju społeczno – gospodarczego*. Monografie i Opracowania 555, Wyd. SGH. Warszawa.
3. Chojnacka-Ożga L., Ożga W., Rutkiewicz A. (2013), *Postrzeganie lasu jako miejsca aktywności fizycznej przez studentów wybranych kierunków studiów SGGW*. Studia i Materiały CEPL Rogów, nr 34: 134.
4. Fąk T., Opoka D. (1995), *Aspekty zdrowotne rekreacji ruchowej w opinii studentów AWF we Wrocławiu*. W: Z. Czaplicki, W. Muzyka (red.), *Styl życia a zdrowie. Dylematy teorii i praktyki*. Olsztyn: PTP.
5. Gołoś G. (2013), *Questing i gry terenowe jako atrakcyjne rekreacyjno-edukacyjne formy aktywności na terenach leśnych*. Studia i Materiały CEPL Rogów, nr 34: 75.
6. Grzelak-Kostulska E., Hołowiecka B. (2013), *Lasy jako miejsca realizacji indywidualnych potrzeb aktywności i wypoczynku ludności*. Studia i Materiały CEPL Rogów, nr 37: 104-110.

7. Heywood JL. (2002), *The cognitive and emotional components of behavior norms in outdoor recreation*. Leisure Science; nr. 24 (3-4): 271-281.
8. Janeczko E. (2002), Środowiskowe i społeczne uwarunkowania rekreacyjnej funkcji lasów Mazowieckiego Parku Krajobrazowego, [praca doktorska], Warszawa: SGGW.
9. Janeczko E. (2011), *Infrastruktura rekreacyjno-edukacyjna jako element krajobrazu leśnego*. Studia i Materiały CEPL Rogów, nr 26: 14-19.
10. Koziół L., Muszyński Z. (2009), *Atrakcyjność rewirów leśnych jako obszarów recepcji turystycznej*, Zeszyty Naukowe MWSE Tarnów, nr. 2 (13): 318-326.
11. Łysiak W. (2000), *Las w kulturze polskiej*. Materiały z konferencji, Gołuchów 13-15 października 1999 roku, Poznań.
12. Palisano RJ, Chiarello LA, Orlin M, et al. (2011), *Determinants of intensity of participation in leisure and recreational activities by children with cerebral palsy*. Developmental Medicine Child Neurology, nr 53: 142–149. doi:10.1111/j.1469-8749.2010.03819.x.
13. Paluch T. (2006), *Rekreacyjna rola lasów w Szwecji*. Studia i Materiały CEPL Rogów, nr 26: 14-19.
14. Siwiński W. (1996), *Czas wolny i jego problematyka społeczno-wychowawcza w pozaszkolnej kulturze fizycznej i turystyce*. W: W. Siwiński (red.), Sport, rekreacja ruchowa, turystyka. Poznań: PDW ŁAWICA.
15. Wiśniewski J., Kielczewski B. (2004), *Kulturotwórcza rola lasu*. Poznań.

Liczba znaków ze spacjami 26 091